

legen war, nur deshalb wiederaufgebaut wurde, um bald darauf endgültig abgebrochen zu werden. Gerade damals tat ja Mainz alles, um den vorm Generalabt ernannten und von Rom bestätigten Propst Johann van den Bossche aus Park nicht in den Besitz des Klosters kommen zu lassen.

Mainz hatte offensichtlich ein Interesse daran, das Kloster Lorsch möglichst gründlich vom Erdboden verschwinden zu lassen, damit kein Orden und kein Papst ihm jemals wieder den Besitz des reichen Fürstentums und der ausgedehnten Besitzungen der Abtei streitig machen könnte.

Erhalten blieben nur ein Teil der Vorkirche, die man als Tabakscheuer verwendete, und vor allem die schöne karolingische Vorhalle, die neuerdings sachgemäss wiederhergestellt wurde. — Eine Zeitafel (S. 32-34) gibt einen genauen Ueberblick über die Schicksale des Klosters, das als Prämonstratenserpropstei nur noch ein Schatten jener Grösse darstellte, die es als gefürstetes Reichkloster OSB besessen hatte.

Windberg.

P. Norbert BACKMUND.

* * *

Dr. TH. NYS, O. Praem., *De werking van het menselijk verstand volgens Hendrik van Gent*. E. Nauwelaerts, Leuven, 1949.
16 × 24,5 cm. 144 blz.

Het werk van Dr. Nys is een herwerking van het voornaamste deel van zijn proefschrift *De psychologia cognitionis humanae secundum Henricum Gandavensem*, Rome, 1939. Het is een historische studie. Zonder beoordeling van de waarde der leer geeft Nys de ontwikkeling van zijn auteur.

Deze is een dergelijke studie ten zeerste waard. Van Gent onderwees en schreef tussen het afsterven van de hl. Thomas en het optreden van Scotus, in Parijs, het centrum der filosofisch-theologische wereld.

Het deel der leer door Nys bestudeerd was tevens een belangrijke vraag in die tijd.

De keuze van het onderwerp was daarom gelukkig. Zij is bovendien met een gelukkige uitslag bekroond. Nys heeft namelijk een belangrijke verbetering gebracht in de interpretatie van Hendrik van Gent. Tegenover de andere historici, die, door de uiteenlopende uitspraken van H. v. G. het spoor bijster geworden, de scholasticus

verward hebben voorgesteld of een deel van de gegevens hebben laten vallen, heeft Nys de intuïtie gehad voor de juiste methode. Hij heeft de oplossing gezocht in een ontwikkeling der leer. Na een chronologische lijst te hebben gegeven van de onderdelen der Summa en van de Quodlibet, gaat hij de ontwikkeling na volgens de jaren. De methode van Nys is voortreffelijk. Nauwkeurig en grondig overweegt hij de teksten. De moeilijkheden worden eerlijk blootgelegd en kleine nuances ontgaan hem niet. De lezer wordt overtuigd door een flink arsenaal van teksten.

Als resultaat komt de ontwikkeling duidelijk bloot te liggen. Nys onderscheidt een Aristotelische periode vóór 1279. In diezelfde tijd begint de voorbereiding van de tweede periode. De definitieve omkeer gaat « in augustiniaanse richting ». Nys bespreekt dan nog het Augustinianisme van de Magister Solennis.

Op het geslaagde werk wil ik me nog enige aanmerkingen veroorloven :

Deel I van het Eerste Hoofdstuk paste beter bij het Inleidend Hoofdstuk. Beide behoren tot de « historische omlijsting ».

Men vindt bij de inleiding van het werk en bij die van afzonderlijke hoofdstukken meermalen conclusies die logisch thuishoren aan het einde. Hier is hij dan dikwijls erg beknopt. Zo is het Besluit (blz. 137) veel te sober voor de waarde van de studie.

Op blz. 57 spreekt hij van de kernvorm, die de verstandsdaad uitlokt, de species impressa. In het bijbehorend citaat lezen we « qua anima informatur ut determinatum verbum de ipsa re concipiat ». Uitlokken kan aangeven aanleiding of morele oorzaak. Van Gent kent een grotere betekenis toe aan de species impressa nl. van principium formale, wat blijkt uit de teksten van H. v. G. Nys begaat meer dezelfde fout in verschillende vormen (b.v. met de term « overhalen ») : blz. 58, 59, 72, 74, 94-98, 101 en 103.

De Nederlandse taal, die eenvoudig en goed gehanteerd wordt, heeft slechts enige wonden opgelopen. Zo lezen we de uitdrukking « vergelijken aan » (i.p.v. vergelijken met; passim) ; « van het aristotelisme weg, naar » (weg moet weg; blz. 21 en 36) ; « ening » i.p.v. vereniging van object en verstand (passim) ; « hoe de leer van het verbum mentale overwoekerd wordt met een augustiniaanse uitbouw » (blz. 117) is valse beeldspraak. Dr. Nys verdient in elk geval alle lof, daar hij als een der eerste er in slaagde een zo uitermate scholastiek onderwerp in behoorlijk Nederlands weer te geven.

Drs. B. VAN BEYNEN, O. Praem.